

В І Д Г У К
офіційного опонента на дисертацію і автореферат
Агакерімова Олександра Недиршаховича
на тему «Домашній арешт в системі запобіжних заходів»
на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. У Кримінальному процесуальному кодексі України 2012 р (далі – КПК) було відновлено домашній арешт із суттєвими змінами після понад 50 років перебування в статусі виключеного з інституту запобіжних заходів. Водночас аналіз чинного кримінального процесуального законодавства свідчить про наявність властивих для цього підінституту запобіжних заходів прогалин та проблем, що обумовлює необхідність внесення науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення даного законодавства та практики його застосування.

Домашній арешт у системі запобіжних заходів розглядався у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених.

Питання домашнього арешту вже після прийняття КПК України 2012р. досліджувалися вітчизняними вченими на рівні кандидатських дисертацій: І. Л. Дідюк на тему «Домашній арешт в кримінальному процесуальному законодавстві України» (2015 р.) і Ю. Д. Москалюк на тему: «Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні» (2015 р.).

Утім, у роботах зазначених науковців не досліджувалися окремі аспекти процедури обрання та застосування даного запобіжного заходу (визначення підстав та умов обрання домашнього арешту, застосування електронних засобів контролю), питання зміни та скасування домашнього арешту, його обрання стосовно окремих категорій осіб.

Таким чином, актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлюється необхідністю комплексного дослідження проблематики обрання, застосування, зміни та скасування домашнього арешту як складової запобіжних заходів, удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства в цій сфері та практики його застосування.

Дисертаційне дослідження виконане у межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Удосконалення сучасного кримінально-процесуального законодавства та забезпечення його ефективності в умовах правової реформи» на 2011-2015 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2015 рр. (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Дисертаційне дослідження відповідає п.2 абз.2, пп. 4.4 абз.1 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, узгоджується з Концепцією реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008, Концепцією державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, схваленої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1000/2011, Концепцією реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р.

Метою дисертаційного дослідження є визначення місця домашнього арешту у системі запобіжних заходів, розробка рекомендацій, направлених на вдосконалення правового регулювання порядку обрання, застосування, зміни, скасування домашнього арешту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань дисертація є одним із перших у вітчизняній кримінально-процесуальній доктрині спеціальним комплексним дослідженням домашнього арешту в системі запобіжних заходів у кримінальному провадженні України. У межах здійсненого дослідження обґрунтовується низка нових положень і висновків, що мають суттєве теоретичне і практичне значення:

1. На думку офіційного опонента цілком слушно обґрунтовано, що значення домашнього арешту може розглядатися у двох аспектах: 1) загальне

значення домашнього арешту, як і будь-якого запобіжного заходу, полягає в тому, щоб забезпечити виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігти спробам вчинення дій, які відносяться до ризиків, передбачених у ст. 177 КПК України; 2) спеціальне значення домашнього арешту полягає в тому, щоб забезпечити належну поведінку підозрюваного чи обвинуваченого шляхом застосування обмежень, передбачених для домашнього арешту, тобто особа, до якої буде обрано цей запобіжний захід, змушена буде перебувати цілодобово або у визначений час у певному житлі з накладенням на неї додаткових обов'язків;

2. Офіційний опонент підтримує доцільність розробки комп'ютерної програми «Зелений коридор», яка має працювати в комплексі з електронними засобами контролю при обранні не цілодобового домашнього арешту, та направлена на зменшення ймовірності вчинення порушень піднаглядною особою;

3. Заслуговує на увагу пропозиція розробити програму технічних перевірок «Електронний щит», направлену на попередження втечі піднаглядних, стосовно яких обрано домашній арешт, шляхом випробувань в різних ситуаціях електронних засобів контролю на предмет виявлення в них недоліків, імітації порушень поведінки із зазначеними засобами, для визначення наскільки точно працює обладнання та оперативно реагує на такі порушення персонал контролюючого органу за належним виконанням домашнього арешту;

4. Обґрунтоване положення про поділ умов обрання домашнього арешту на загальні та спеціальні. До загальних умов віднесено: внесення слідчим, прокурором відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань; наявність підозрюваного чи обвинуваченого, до якого обирається запобіжний захід; наявність підстав обрання запобіжного заходу; дотримання процедури подання клопотання про обрання запобіжного заходу; наявність обставин, указаних у ст. 178 «Обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу» КПК України. Спеціальними умовами є: вказівка в санкції статті Кримінального кодексу України (далі – КК), що за злочин, який

інкримінований підозрюваному, обвинуваченому, передбачено покарання у виді позбавлення волі; наявність житла у підозрюваного чи обвинуваченого, та у разі відповідної умови, згода повнолітніх співмешканців чи/та власника орендованого підозрюваним чи обвинуваченим житла на те, що виконання домашнього арешту буде реалізовуватись за адресом такого житла; зазначення в ухвалі про застосування домашнього арешту точної адреси житла, яке підозрюваному, обвинуваченому забороняється залишати; несумісне проживання підозрюваного чи обвинуваченого з особою, яка постраждала від насильницького злочину; покладення обов'язків зі здійснення нагляду за дотриманням умов домашнього арешту на компетентний орган або посадову особу; можливість встановлення механізму нагляду за поведінкою підозрюваного чи обвинуваченого.

5. Заслуговує на увагу теза про необхідність при процедурі обрання домашнього арешту мати доказ того, що повнолітні співмешканці особи, стосовно якої вирішується питання про обрання домашнього арешту, згодні на виконання такого запобіжного заходу за їх спільним адресом, що виражається в підписанні ними листа-згоди.

6. Офіційний опонент підтримує положення про необхідність розмежування понять «обрання» та «застосування» домашнього арешту, оскільки перше стосується діяльності щодо ініціації процесуального механізму запобіжного заходу, а друге вже безпосередньо стосується його виконання.

7. Обґрунтовано доцільність створення спеціальної служби у структурі Міністерства внутрішніх справ України, яка буде займатись виключно питаннями, що стосуються домашнього арешту, розробки програми відбору, навчання та атестації працівників даної служби, які будуть контролювати належне виконання домашнього арешту.

Зазначені вище положення мають практичне значення, оскільки можуть бути використані у діяльності органів досудового розслідування, законотворчій і навчальній роботі.

Наукова і практична цінність дисертації. Достатня ступень обґрунтованості і достовірності наукових положень та висновків дисертації

базується на вдало обраній методиці дослідження, комплексному використанні загальних та спеціальних методів наукового аналізу, глибокому критичному вивченні теоретичних підходів.

Основні теоретичні положення та висновки дисертації сформульовані у 10 наукових працях, у тому числі: 4 наукових статтях, опублікованих у фахових юридичних виданнях, перелік яких затверджений МОН України; 2 статтях, опублікованих у зарубіжних періодичних виданнях; 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Нормативну основу дослідження становлять: Конституція України, міжнародно-правові акти, акти законодавства України та інших держав (Республіки Білорусь, Киргизької Республіки, Республіки Казахстан, Ізраїлю, Угорщини, Франції, Швеції, США).

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять: результати анкетування 100 слідчих, прокурорів, суддів та адвокатів в Черкаській області; узагальнення даних 100 судових рішень судів України з Єдиного державного реєстру судових рішень з 2013 по 2015 рр.; статистичні дані та узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та Генеральної прокуратури України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки, пропозиції можуть бути використані у:

науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження теоретичних та практичних проблем обрання, застосування, зміни та скасування домашнього арешту;

правотворчій діяльності– для підготовки проектів нормативно-правових актів про внесення змін та доповнень до КПК України, інших актів кримінального процесуального законодавства щодо домашнього арешту;

правозастосовчій діяльності– для удосконалення діяльності судових та правоохоронних органів у сфері обрання, застосування, зміни та скасування домашнього арешту;

навчальному процесі— при викладанні нормативної дисципліни «Кримінальний процес», спеціальних курсів, підготовці підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій, а також при підвищенні кваліфікації слідчих, прокурорів, суддів.

Структурно дисертація складається з вступу, трьох розділів, які містять 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст дисертації повністю розкриває тему дослідження, структура дисертації та автореферату в основному відповідають вимогам що ставляться до такого виду наукових праць загальні висновки до роботи є логічними, лаконічними, послідовними, викладеними на високому рівні теоретичних та практичних узагальнень. Дисертація та автореферат підготовлені державною мовою. Зміст автореферату відповідає основним положенням сформульованим у дисертації.

Визначаючи позитивні ознаки дисертаційного дослідження, офіційний опонент разом з тим, хоче визначити окремі дискусійні чи недостатньо обґрунтовані положення роботи:

1. На думку офіційного опонента робота тільки б виграла якби автор свої слушні пропозиції направлені на зміни та доповнення до КПК України направив до Верховної Ради України для опрацювання їх в комітетах .

2. На прилюдному захисті хотілось би почути від автора що він мав на увазі коли на стор.76 роботи зробив такий висновок: «З цього слідує наступне, що раз існує висока вірогідність того, що така особа не вчинятиме дій, передбачених ст.177 КПК, що підтверджується, якщо при необхідності обрання запобіжного заходу *негативними* для особи *достатніми даними вважати*, то на кшталт цього, *тільки вже* антиподом таких даних, *а саме позитивними достатніми даними вважати*, тобто якщо така особа не заважатиме, а навіть сприятиме розвитку центральних правовідносин кримінального провадження, в яких є задіяною»

3. Офіційний опонент вважає пропозицію автора на стор. 95 та 111 роботи стосовно нотаріального засвідчення документів від співмешканців особи якій обирається запобіжний захід домашній арешт недоцільною, так як якщо таку згоду і необхідно буде отримувати це може зробити слідчий або

прокурор самостійно.

4. На думку офіційного опонента більш детального роз'яснення на прилюдному захисті потребують пропозиції автора на стор. 111-114 роботи перераховані ним у пунктах 3;4;5;7;8. Стосовно початку процедури обрання запобіжного заходу – домашній арешт.

5. Спірною на погляд офіційного опонента є наведена автором класифікація документів і поділ свідків на три групи при обранні запобіжного заходу – домашній арешт. (стор. 116-117)

Висловлені зауваження багато в чому мають дискусійний характер, а тому суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження Агакерімова О.Н.

Висновок:

Дисертаційне дослідження Агакерімова Олександра Недиршаховича на тему: «Домашній арешт в системі запобіжних заходів» , є закінченим актуальним, науково і практично значущим дослідженням, що має істотне значення для розвитку кримінально-процесуальної науки, удосконалення законодавчої практики та відповідає вимогам п.9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 , а її автор – Агакерімов Олександр Недиршахович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент
професор кафедри кримінального процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор

С.М. Смоков

Погоджено:
Перший проректор
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

С.В. Албул

